

שהיתה בפורטוגל, ופעולתו באש"ף

24 ביוני: העיניים מתחדשים. הישראליים רוצים לדעת על מה שוחחנו, באסם ואני, במשך הלילה. את באסם מענים אף יותר ממני. לפי השאלות ששאלו אותנו באותו היום הבנתי שואליד היה כוגד, ושהוא מסר את הנפצים שלי לישראלים. יותר מאוחר נודע לי שזמן קצר אחרי שהועברתי נכלא בירושלים. הועברו אליי חיל רגל אחרי אסיר אחר. **25 ביוני:** מכבים עלי סיגרים וסיגרי ריות.

26 ביוני: דוקרים אותי בחזה בסיכות, שאותן מלבנים מדי פעם באש עד שהן מאדימות. אני זוכה להתנסות בשיטות עינויים נוספות. בערב מכניסים אותי לתוך תא מיספר 7, שסורג ברזל מחלק אותו לשניים. מן הצד השני של הסורג נמצא ישראלי, מטורף לחלוטין, המברר בקול רם וללא הפסק, ומשתין אל החלק שבו אני נמצא. הוא בניגוד אליי, רשאי להירכס ולצאת כרצונו. לי מותר לצאת רק אחת ל-24 שעות, כדי לשתות וללכת לשירותים.

27 ביוני: עינויים במשך היום, שהייה יחד עם המטורף כלילה.

28 ביוני: אחרייהעבריים עוניתי על-ידי אדם שירק לתוך פי והכריח אותי לבלוע את הרוק שלו. הגעתי לקצה גבולי היכולת ואמרתי שאני מוכן לדבר. אחרי שנתנו לי לנוח כמה דקות הודיתי שרוב באתי איתי נפצים ושהעברתי אותם לנאצי ליד, בכלא חברון. הצלחתי לשכנע את הישראלים שהנפצים היו לשימושי הפרטי, והאמנתי שבזה הסתיימו העינויים.

29 ביוני: משאירים אותי במנוחה, אך אני מצליח להירדם. הן בגלל המטורף והן מפני שאני חושב על מה שעשיתי. בפעם הראשונה מאז נאסרתי אני בוכה.

30 ביוני: הפעם מענים אותי אפילו יותר מאשר בעבר, כי הם חושבים שלא סיפרתי את כל האמת, ורוצים לדעת עוד. הם אינם מצליחים להוציא ממני דבר, ומשכנעים שהתמוטטתי.

1 באוגוסט: אני עובר בדיקה רפואית ומגלה שריותי ב-9 קילוגרם מאז נאסרתי, לפני 17 יום. ולא היתה זו תוצאה של שביתת רעב. בסביבות השעה 10 מתרחשת סצינה מוזרה. יהודי בלגי, ככל הנראה דתי מאוד, מתחיל לשוחח איתי (לאסירים הן יהודים מותר לשוחח איתי, אך לערבים לא). הוא אומר לי שהוא רוצה להבין מדוע העברתי את הנפצים. הוא מספר שהגיע כמה שבועות קודם לכן לישראל, והאמין שימצא כאן גן-עדן, אך התאכזב נורא. הוא התווכח כמה וכמה פעמים עם הנאצים, בגלל היחס הגרוע שמקבלים האסירים. בסופו של דבר הוא חטף מכות מהסוהרים, וצעק אליהם: „אני יהודי ואתם אינכם אלא נאצים!“ זו היתה הפעם הראשונה ששמעתי מילים אלה ויצאת מפיו של יהודי. למרות הכל, הוא היה ציוני נלהב.

„הם האמינו בהתנגדות חוסלה“

אחרי כמה ימים הועברתי, שוב בעינויים קשורות, לכלא בחברון. נשארתי שם, בתא מיספר 11, עד ה-23 בספטמבר, בודד ביום ולילה. לא חקרתי אותי ולא עינו אותי. עד ה-23 בספטמבר לא הירשו לי להתרחק, והותר לי לצאת מתא פעמיים ביום בלבד, כדי לעשות את צרכיי.

באותה תקופה עקבתי אחרי שיטת הפעולה של הבוגדים. הם משמשים פתיון לאסירים, המאמינים שמצאו סוף-סוף מי שמוצאו גרוע כמו מצבם שלהם, ושאינו אפשר לדבר. האסירים המיוחדים האלה מעבירים את ימיהם בשלושה מחוזות, ו-7 שבבים אלו רק בערב. אז גם הבנתי מדוע ואליד לא נראה בעצם כליכך רע.

החיים בציונוק בסוף ספטמבר קשים מאוד. החום בהם נורא, כי הם ממוקמים בקומה העליונה של הכלא. מתחת לגג ואין בהם אוויר, בכל בוקר בשעה 6 נערך מיסדר. אסיר שאינו קם, גם אם הוא פצוע, מוכה. למרות שלם האסירים רשאים להתרחק (המים לא הגיעו לקומה שלנו) בא יום אחד הסוהר, עיניאש, וחילק



התחרות ששררה בכיתה, שרוב תלמידיה היו בני משפחות מבוססות למדי. אז כבר התגוררה המישפחה מחוץ לעיר, בבית מרווח יותר ומוקף עצי-פר. בבית-הספר למדו בניו בלבד.

בית-הספר בחברון

היום, אילו קרה כל זה ב-1981, הייתי נדון, ללא ספק, ל-10 שנות מאסר. אך אז הא-מינו הישראליים שאחרי 1970 חוסלה ההתי-נגדות הערבית לגמרי. כיום הם יודעים טוב מאוד שההיפך הוא הנכון.

„בכלא הזה אין עינויים“

מכיוון שהייתי חדש, הכניסו אותי לעבודה של שטיפת כלים. הסירים היו ענקיים, אך תמיד היה מישהו שעזר לי. ביום הראשון שלי בעבודה הכין לכבד די הטבח הראשי, שהוא ידו של אבי, מחלבה — מעדן חברוני מסורתי, העשוי מחצילים, בשר ואורז. קשה לימר שהער בודה היתה מלהיבה, אבל לפחות אכלנו היטב אחריו. הכנו אוכל לסוהרים ולאסירי רים, ואכלנו כמו הסוהרים.

אחרי 15 יום עובתי את המיטבח והתחתי לעבוד כספרן. שמחתי מאוד על ה-ינוי, שנתן לי הזדמנות להכיר כמעט את כל האסירים. לא היתה שם סיפריה של ממש, אלא חדר קטנטן, שבו היו מסודרים ספרי-לימוד בערבית וכמה רוב מנים של סופרים ערביים וורים. בחדר הזה, שבו החזקנו בהשאי גם חוברות שעסקו בתיאוריה פוליטית, ושעברו לפי התור מיד ליד, לא חיפשו מעולם. לעומת זאת, שלוש או ארבע פעמים בשבוע פשטו הסוהרים באקראי על אחד התאים, שבו ישבו בדרך-כלל כעשרים אסירים, וערכו בו חיפוש מדוקדק. לפעמים הם מצאו סכינים.

כל יום היינו זכאים לביקור של הובש יהודי, נחמד מאוד, שנעזר על-ידי אסיר. הרופא היה מגיע פעם בשבוע. אבל הוא לא טרח אפילו לבדוק את החולים, וחילק לכל המחלות אספירין. זה עלה כמעט כחיי של אסיר אחד, שסבל מהפרעות ב-פעילות הלב, ושקיבל, כמובן, טיפול ב-אספירין. למזלי ידעתי לבצע עיסוי לב, וזה עזר. רופא-השיניים, לעומת זאת, אהב מאוד לעקור שיניים. מיתר לומר שאחרי כמה זמן לא נשארו לו קליניטים רבים.

אחת לחודש הגיע לכלא נציג הצלב האדום, שהיה שווייצי. אני שימשתי לו מתורגמן. בפגישה השלישית הזכרתי כבר דרך-אגב את העינויים. הייתי בטוח שהוא יודע על כך, אך מסתבר שזו היתה הפעם הראשונה שהוא שמע עליהם. ונדהם, הוא ביקש ממני שאאסוף לו עדויות. רק שני אסירים נוספים הסכימו לספר על העינויים שעברו. האחרים לא ראו מה התועלת שתצמח מכך וחששו מעונש.

עדויות ועדותו של דאוד אל-ג'אברי היו ארוכות מאוד. לעומת זאת, השלישי סיפר על כמה סטירות, כמה בעיטות ומכה ש-חטף מקת של רובה מהחיילים שהעבירו אותו מהכלא בירושלים לכלא בחברון. האסיר הזה היה לוחם-מתחרת, שנכנע לי-ישראלים אחרי שהבטיחו לו שלא יענו אותו. הוא היה כלוא במשך שלושה חוד-שים בציונוק, ואמנם לא עונה, אבל נמנעו ממנו סיגרות (והוא היה מעשן כבד מאוד) ובסופו של דבר הוא נדון למאסר עולם.

15 יום אחרי שמסרנו את עדויותינו נקראנו, שלושתנו, למישרד המנהל. היה שם המושל הצבאי של חברון, והוא אמר

זמן ארוכים (שכיה מאוד); קושרים את האסיר בחבל להליקופטר סס, ומאיימים לחתוך את החבל.

בסוף ספטמבר מברקת אותי מישפחתי. אמי, היושבת מן העבר השני של סורג עבה, שדרכו אפשר להעביר בקושי סיגריה, מבקשת ממני שאחפשט. היא רוצה להיות בטוחה שאני שלם. רק לחשוב שלא ראיתי אותה מאז 1970!

הביקור עולה למישפחתי של האסיר 10 לירות. ההנהלה מחזירה לנו את הכסף הזה בצורה של קילו אגסים, בנות, סבון וארבע סיגריות (האסירים העובדים זכאים לקופסה נוספת של סיגריות-פילטר).

לנו מיברשות-שיניים. לבשנו את בגדינו הפרטיים, האסירים אינם יכולים לשוחח ביניהם, אך הם שרים ועונים האחד לשני בין תא ותא. כשולקחים מישוה לעינויים, כולם עצובים.

בכל התקופה הזאת מתרחש מאורע אחד בלבד: בוקר אחד מכניסים אותי, יחד עם אסיר נוסף, יוסף דוב, לחדר ריק. ליד בית-המיטבחיים, ואליד סיפר לי בזמנו שיוסף מכר את עצמו לשירותים החשאיים, ולכן אני חושד בו. הוא נראה כחושד בי, מאותה סיבה עצמה. שום דבר לא יוצא מה„עימות“ הזה.

ב-23 בספטמבר אני יורד מקומת הציונוק

אמי, שישבה אחרתי סורג עבה, ביקשה שאחפשט. היא רצתה להיות בטוחה שאני שלם

הביקורים אורכים כ-10 דקות, אך הכל תלוי בסוהר. אמי סיפרה לי שאמו מעצרי היא ואבי הגיעו לכלא בכל שבוע, בשעת הביקור, אך אמרו להם שאיני נמצא שם.

מישפטי מתקיים באוקטובר, סבי מצא עירך-דין ישראלי מצוינו, ונאלץ לשלם לו סכום כסף לא קטן (סכום שהיה שווה ל-משכורת שנתית של אבי). דנו אותי ל-24 חודשי מאסר, מתוכם 14 על תנאי. את התקופה שבה כבר ישבתי ניכר לי מעשרת החודשים הנותרים. לומר את האמת, ציפתי שיהיה גרוע יותר, שידונו אותי לשני תיים ואולי לשלוש שנים. באותה תקופה היו העונשים קלים הרבה יותר מאשר

ומגיע לכלא. האסירים מקבלים אותי בחי-מימות רבה. סוף-סוף אני זוכה במיקלחת, זורקים את בגדי ואני מקבל בגדים נקיים. אני ממש מאושר לראות אסירים אחרים. אני גם מגלה שבכל הקשור לי-עינויים, לא ראיתי עדיין הכל. הנה כמה דוגמות של עינויים. שסיפרו לי האסירים האחרים: מושיבים גבר על בקבוק; נות-נים לכלב לנשוך אסירים עירומים וקשור-רים בעיניהם במיפשעה ובירכיים; נותנים את אשתו של האסיר ומאיימים לאנוס אותה; מכים על מקומות פצועים; תולים אסיר מהתיקרה, בידי או ברגליו, למשך פרק



על גיבעה, ממערב לחברון. המישפחה ממשיכה להתגורר באותו הבית שבו גדל אנוור, אך כיום נוספה לבית עוד קומה, שבה דירתו של האח הצעיר במישפחה אבו-עיישה.